Universal Declaration of Human Rights - Gonja

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, http://www.unicode.org/udhr.

DURNYAN KIKE BE KEYILI KPRA TA LANE DIMEDI KIKE BE KUMU SO BE ASHYEN NE MOBE KASHINTEN AKPA

ASHENFESO

Kepin ne kemaŋkura, dimedi be eyilikpa ne mobe kumu so be asheŋ e la mobe kashinteŋ ne eyur-wushi be egbeltulwase.

Kedə ne kekplaŋ dimedi be kashinteŋ ere so e naa bra barkəne, a duu mfera lubi dimedi be kumu to, n naŋ shi ne durnyaŋ to dimedi bu kebaa malga yelyela, ebəreshuŋ, kayeŋi-yeŋi ne kanye kii asheŋ kpakpa so bebolpo kutə.

Ku daga fane awura-sheŋ be mbra ka bee kuŋ dimedi be kashinteŋ n sa maa shi ne eko maa kini mo barkasa nko a nyaŋ mo.

A daga keteŋi efuli-ana be kakurwe kelepo so.

Yunated Neshin be baasa sa yerda kawol to ta a laŋe baasa be kashinteŋ-kpra ne bumode eyilikpa ne bu tiŋ teŋi bumobe kachena ne kebawətə lela be akpa so.

Efuli-ana ne a wo konokonwole ere to bo ntan fane ban pe abar be nsher to n nya bunyan ne kemankur kashinten ere to.

Ekama be kepin kashinten ne kumu so be ashen ere e la demu kpra ne ku been che to n teni ntan ere so. Naniere, kumo so.

Durnyan kike be nsher gbon nna yili dimedi kike be kumu so be ashen ne kashinten ere.

Amuso, Kamalga ere to

BEE NINI FANE "GENERAL ASSEMBLY" BEE

Kaŋɛ ekama fanɛ kayili nɛ kuwɔ kawol ere to la amo nɛ a beeŋ wɔrɔ anfaani nsa ekama mo ne ewɔ efuli nna so. Ekama nta n-ya mata durinya kikɛ be mmalga yiliso so. Adaga efuli kikɛ eshuli n sa kamalga mo nɛ kuwɔ kawal ere to nta kumo nki kapatɛ nsa anye. Nsa nɛ kamalga ere eluri efuli kikɛ nɛnɛ: epeŋi petɛkpa, epeŋi-tɔrkpa, banaso, jisaso kusɔ nɛ adaga anye kikɛ ewurɔ nna ela.

Demu 1

Bu kurwe dimedi kike mobe kumu so, ne mobe, eyilikpa, keshen ne kashinten man kor eko peye to. Nyinpela sa dimedi kike lakal ne mfera fane bu chena abarso kelepo so.

Demu 2

Ekama kə ekpa ta a laŋɛ kashinteŋ ere kikɛ nɛ kumu so be asheŋ nɛ a wə keyili kpra ere to nɛ nkpiɛto kikɛ maŋ wətə ashi yiri, kawol be ndu li, kenyɛn/keche, ngbar, ebərɛ shuŋ, kumu be kekeni nko lakal ko, efuli so nko kebawətə be ekpa so, kapitɛ, kakurwe nko eyililkpa ko be kabaso.

N naŋ tii so, nkpiɛto kikɛ e sa maŋ wətə ta a yə kumu be kekeni to, demu-ji to, nko efuli nɛ fo shi be eyilikpa durnyaŋ to nɛ loŋ be efuli nna suwe kumo kumu a keni kumo kumu so, nko efuli ko e naa keni kumu so ekpa ko so.

Ekama kə kashenteen ne mobe efute ne mobe kumu be kekun.

Demu 4

A maŋ daga nɛ eko e baa wɔ kenyanya nko kanyaŋ to. Kenyaya, kenya-tɔ nɛ kenya-fa be ekpa kama so daga ku ju.

Demu 5

A man daga bu ka nyan eko nko n wətə mo ebasa to, nko n gberge mo kusoe.

Demu 6

Ekama kə kashinten, kaple-kama ne e wə ne bu pin fane esa e la mo mbra be ekpa so.

Demu 7

Ekama na la kukoŋwule nna mbra be ekpa so, a daga ne mbra na e kuŋ ekama ne nkpieto maŋ wɔtɔ.

Demu 8

Ekama kə kashinten ne bu yolge mo ashi efuli na be demu-ji akpa ne e ya də kashinten kpra ne mbra yili mo nna so.

Demu 9

Ekama man daga ne bu pe mo jiga-jiga so, nko ne bu tii mo ebu nko n ju mo jiga-jiga so.

Demu 10

Ekama kə ekpa ne edemu-ji kpa ne a wə amobe amu so, a maa kpie to na ne a mige mo to nene ne jama kike e nu ta a laŋe mobe kashinteŋ, asheŋ daga so ne kusoe gberge ne baŋ sa mo.

Demu 11

- 1. Ekama ne bu fa fo, fo ko kashinten ne fo keni kefa nna, amo bu ji na mbri fo mbra be ekpa so jimaa to ne fo man tin che fo kono.
- 2. A maŋ daga nɛ bu fa ekama nkpal kesheŋ nɛ ku maŋ daga kusoe gberge so ashi efuli na nko efuli-ana kikɛ be mbra so, saŋɛ nɛ e wərə la be kesheŋ na. A maŋ naŋ daga nɛ bu gberge esa kusoe nɛ ku baa chɔ kumo nɛ bu junkpar n sa mo saŋɛ nɛ e wərə loŋ be kesheŋ nna.

Demu 12

A maŋ daga nɛ fo luri fo barkasa be asheŋ to jigajigaso, mo dawule, mobe keyale nko mobe kebɔaya akpa, nko nɛ fo tige fo barkasa be jilma nɛ mobe eyilikpa so. Ekama kɔ kashinteŋ nɛ mbra na e kuŋ mo ashi baasa be kebaa luri mobe asheŋ to nɛ ketige nko nduwɛ mobe jilma so.

Demu 13

- 1. Ekama kə kashinten ne e baa nite mobe kumu so yelyela n nan tin chena mobe efuli so.
- 2. Ekama kə kashinten ne e ler efuli kike so, ne mobe efuli so gba n nan tin m beta m ba mobe efuli so.

Demu 14

- 1. Ekama kɔ kashinteŋ nε e yɔ efuli ko so n ya mɔlwe mobe kumu.
- 2. Ne bu fa esa kumobe ekpa so nkpal ashuŋ lubi ne e maa lie efuli na be kumu be kekeni be ekpaso nko asheŋ ne a bee dɔɔ kɔnɔkoŋwule be mbra na so, le be kashinteŋ maŋ wɔtɔ.

- 1. Ekama kə kashinten ne e shi efuli ko so.
- 2. A maŋ daga kekini eko mobe efuli so be keshi jiga-jiga nko n kini mobe kecherga efuli ne e shi na so.

Demu 16

- 1. Benyen ne beche ya bulə, bu kə kashinten ne bu kil n taŋe kanaŋ ne sheŋ maa kuŋ bumo fane yiri, efuli ne bu shi na so, nko kanane baa bunyaŋ ebəre. Bu kə kashinten koŋwule ashi kakil to ne kakil gbeŋi so to.
- 2. Poe ne baasa e kil abar, a daga ne bumo-wura-ana be kenyi kike e baa wo kakil na to.
- 3. Kanaŋ la ebɔrɛ so be kesheŋ na n naa la baasa to be katuŋ junkpar po nɛ a daga nɛ jamaa nɛ efuli kikɛ e baa kuŋ kumo.

Demu 17

- 1. Ekama kə kashinten ne e baa kə mobe kumu so be kapite nko mo ne mo bra-ana.
- 2. A maŋ daga kepuni nko m mən eko mobe kapitɛ.

Demu 18

Ekama kə mobe kumu so be mfera be kashinten, lakal ne kanane e bee bunyan ebəre. La be kashinten tii mobe kecherga kanane e bee bunyan ebəre nko mobe yerda, ne mobe kumu so be keshun ebəre-shun mo nawule nko mo ne mo bra-ana.

Demu 19

Ekama kə mobe mfera ne kamalga be kashinten. La be kashinten tii kumu so be mfera be kefe ne shen maa kun mo, e naa kə mobe kashinten ne e fin, n nya nko n sa kebəaya ne lakal ekpa kike so ne mbarga kike man wətə.

Demu 20

- 1. Ekama kə mobe kashinten ne e ba wə kagbenewushi be nsher to.
- 2. Bu maa nyaŋ eko a wətə nsher ko to.

Demu 21

- 1. Ekama kə kashinten ne e baa wə efuli so be awura-shen to mo gbagba nko ne bu lara ba sa yelyela so ne bu yili bumo be ntilemu.
- 2. Ekama kə kashinten ne eji mobe efuli so be kusəne ku la ekama peye be tunə kanane eko gba been ji kumobe tunə nna.
- 3. Baasa be aparshen a daga a ka la awura-shen be egbel tulwase la be aparshen daga ne a shi sane sane be konkon be kele kashinten be ekpa so n naa la ekama be keshen ne baa le konkon nna kegblanto nko kumo ne ku be konkon be kele be mbra so.

Fo kama ne fo wo baasa to, fo ko kashinten ne baasa e kun fo, a daga ne fobe efuli so ne efuli-ana kike ka pe abar be kasher to, efuli-ana be keblase to ne amobe kapite be albarka to ne fo nya eyilikpa ne naŋkur ne ku daga fo dimedi ne dankare be ekpa so.

Demu 23

- 1. Ekama kə kashinten ne e shun kushun, ne e fin mobe kumuso be kepar ke Kushun n nan shun kushun mbra be ekpa so n nan kun mobe kumu ashi ketase fulon to.
- 2. Ekama kə kashinten ne bu ka mo kakəka konwule ne kushun konwule ne nkpieto kike man wətə.
- 3. Ekama kə kashinten ne e ji mobe kushun be tunə, mo nawule nko mo ne mobe keyale ne e naa wə kebawətə ne ku daga dimedi, n nan fin kecheto ko ne ku daga ashi baasa kutə.
- 4. Ekama kə kashinten ne e baa wə beshumpo be kənəkonwule to ne bu baa kun mobe aparshen.

Demu 24

Ekama kə kashinten ne e wushi ashi mobe kushun akpa ne mobe ketase fulon to, kushun na be jemane e sa man pəə eshumpo na so ne e nan nu ebel ashi sane sane be ewushi ne ku kə kakəka.

Demu 25

- 1. Ekama kə kashinten ne e ba wə kebawətə lela to, mo ne mobe keyale, ta alaŋɛ eyur be alemfia, ajibi-ji so, asə-buuso, kowu chena so to ne kusə kama ne ku la jamaa peye, e naa kə kashinten ne e kuŋ mobe kumu saŋɛ ne e maŋ naa wə kushuŋ to, ne e ka wə kulə to, ne kekulwu to, ne kenimu to nko kebawətə ko ne ku maŋ duli mo.
- 2. Kenio to ne kebia to, kike daga kekeni so nene n naŋ daga keche to. Mbia ne bu kurwe kakil to nko kejipo to daga kakuŋ koŋwule.

Demu 26

- 1. Ekama kə kashinten ne e nya kebala ne kabii. Kebala ne kebii daga ne bekekarso na e nya kumo yelyelya. Kebala ne kebii kekarso been ba la boshine. A daga ekama ka nya enə to ne broni be ashun be kebala ne kebii; benimu male be kebala ne kebii male daga ne ku be kenyi so.
- 2. Kebala ne kebii been lie dimedi be eyur kudu-anyə kike, n nan wətə elen to, jilma ta a lane dimedi be kashinten ne mobe kumu so be ashen kpra ere. Ku been teni kenu-n-sa-abar so, kanyiti ne kenakpa efuli-anan to, yiri nko ebəre be beshumpo be ntunso-ana to, n nan teni. Durnyan be efuliana be kənəkonwule be kebawətə kike ne kanbene wushi e baa wətə.
- 3. Benawura-ana kə kashinten ne ekpa ne bu lara kebala ne kebii be ekpa ne ku daga bumobe mbia.

Demu 27

- 1. Ekama kə kashinten mobe kumu so ne e tin wərə mobe baasa be adankareshen n nan tin ji adankare be asə ləŋe so ne kabre be kinishi buwi be kenyi be tunə.
- 2. Ekama kə kashinten ne ekpa ne e kun mobe kumu so ne kebelen be kushun.

Demu 28

A daga ne ekama e nya dimedi ne efuli-ana kike be kebawətə, ne kashinten ne kumu so be ashen ne a wə keyili kpra ere to e kurwe ebi lela.

- 1. Ekama kə mobe kushuŋ baasa to, bumo to nɛ e bee kii esa lɛla.
- 2. Ne esa bee bo mobe kashinten ne kumu so be ashen so a daga ne e baa de mbra so, saŋe na so e maaŋ tɔr mo barkasa ko be geshi to, loŋ e beeŋ wɔrɔ kusɔnɛ ku daga ne ashen e be abar so nene ne ye-ne-n-ye be kebawɔtɔ e nya edesekpa baasa to.
- 3. Kashinten ne kumu so be ashen ere man daga ku wərə amo m foe ekpa kanane durnyan be efuli-ana be kənəkonwule vili kumo nna.

Demu 30

Sheŋ maŋ wɔ kawol ere to a ŋini fanɛ efuli ko pkeleŋ, baasa nko esa ko dawule peyɛ nna, amoso eko maŋ kɔ ekpa nɛ e wɔrɔ kesheŋ ko nɛ ku beeŋ jija kashinteŋ nɛ kumu so be asheŋ nɛ a wɔ kawol ere to.